

Տարեկան գինը 10 ռուբլ կես տարվան 6 ռուբլ:
Կապիտալի և փոխառության համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի կամրադատան մէջ:

Օտարաբաղադրեցիք զիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Կամրադատունը բաց է առաւօտան 10—2 ժամ
(հացի կիրակի և տոն օրերից)

Հայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լինողում:

Հայտարարութիւնների համար ձեռնարկում են
իրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱ-
ԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

1880 թւին

Կը ՀՐԵՏԵՐԵՎԻԿԱՆ ԸՄԵՆ ՕՐ, բացի տոն և տոների հե-
տեալ օրերից:

Լրագրի դիրքը և պրոգրամման նոյն են մնում: Մենք ստանում
ենք ՍԵՓԵԿԱՆ ՀԵՌԵԳՐԱԿՆԵՐ: «ՄՇԱԿ» տարեկան գինը
10 ռուբլ է, կես տարվան 6 ռուբլ: Գրքի կարելի է ՄԻՇՅՆ
ԽՄԵՐԵՐԵՎԵՐԵՐԸ մէջ:

ԸՄԵՐԵՎԵՐԵՐԸ ծախվում են 5 կոպեկով հատուկ
Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել հետեւեալ հասցեով
Тиф. Редакция „Мшакъ“.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾԻՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բազմ-թիֆլիսեան երկաթուղին:—Ներքին
տեսուչի իշխան: Երկու խոսք հայ առաքողութեան
նոր: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսուչի
թիւն: Անգլիա:—Վրաստան:—Հոգեւորական:—Հայ-
տարաբնակները:—Բանասիրական:—Լեհա-
կան ազգային տոնը:

ԲԱԿՈՒԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Յայտնի է որ Ռուսաստանի
երկաթուղիներից մեծ մասի կա-
ռուցման ժամանակ մեր ինժե-
ներները այն սխալ են գործում,
որ անց են կացնում երկաթուղու
գծերը անտես առնելով մեծ և

տանակալ բանասերներ, և եթէ այսօր կրպակվել
է համարվել, որպէս առաջին պողոտայի գողը,
այնուամենայնիւ նրան պէտք է դառնալ աշխարհի
ամենապատգարբ գողների շարքում, օրինակ, միայն
վէպիկներ և բոմաններ նա գրել է մօտ 320 հատ,
որ կը նշանակէ միջին թիւով նա տարեկը գրել է
աւելի քան վեց գիրք: Բայց նրա ամենապարկեա-
ւոր պողոտայի տարին, ներկայ տարին էր, որի մի-
ջոցում նա ապագայի միայն 27 հեղինակութիւն,
չը հաշուելով բազմաթիւ ոտանավորներ, էթիկներ,
պատկերներ և գիտական յօդուածներ, սրանց
պէտք է աւելացնել և այն, որ տանակալ տարիներ
են ինչ արտասահմանի վեց, թէ և օթ լեհական
լրագիրների համար շարունակ գրում է բանասիրա-
կան ժամանակագրութիւն, բացի այս, ընդարձակ
նամակագրութիւն ունի իր բարեկամների հետ:

Նրա մտքի անկեղծ պողոտայութիւնը, թարմու-
թիւնը և գործունէութեան բազմակողմանիութիւնը
մեզ ստիպում է խոստովանել, որ պ. Կրպակվիկ
կազմում է մի բացառիկ երեւոյթ ընդհանուր պա-
ւօնական գրականութեան մէջ: Կարծւում է որ
եթէ նրա բոլոր գրութեանը ժողովելու լինէր մի
հրատարակութեան մէջ, նա կազմելու էր 500—
600 հատոր գիրք. մի խօսքով, նա իր կեանքում
այնքան է գրել, ինչպէս արտաբանեց այդ ճառա-
պաններից միւրը, որքան չէին կարող չափեր կար-
դալ անգամ իրանց կեանքում:

1858 թվականի վերջերում, ժիւթօվրից, որտեղ
այն ժամանակ մշտական կեցութիւն ունէր, կրա-
կեպիկին հրակրօնեցաւ Վարչապա, իրեն խմբագիր
«Ամենօրեայ լրագրի» (Ежедневная газета). այս
թիւթիւնը ամենակարճ միջոցում այնքան տարածվե-
ցաւ, ստորագրողների թիւը այնքան չափազանց, որ
մի չը լաված բան էր տեղական լրագրութեան
համար: Այդ երեւոյթի պատճառն այն էր, որ կր-
պակվիկին իր տոկոսն ու անընդհատ աշխատան-
քով այնպիսի մի ուղղութիւն տուեց իր լրագրին,
որ տարանջատվէ անգամ իր պատմական ընկեր-

վաճառաւոր քաղաքներ, արդիւ-
նաբեր տեղեր, իսկ ընդհակառակն
գծադրում են երկաթուղիները
աննշան տեղերի վրայով, որոնք
երբէք չեն կարող մեծանալ, ըն-
դարձակվել և մրցել արդէն յայտ-
նի և եղած մեծ կենտրոնների և
վաճառաւոր տեղերի հետ:

Այդ երեւոյթը պատահել է
Մօսկվա-Պետերբուրգեան երկա-
թուղու հետ, որ անտես արաւ
Տիբարդիւսաւոր քաղաքը և
զրեթէ սպանեց այդ կենտրոնը:
Նոյնը պատահել է Փօթի-Թիֆ-
լիսեան երկաթուղու հետ, որտեղ
անտես էին արել Քութայիս
քաղաքը: Դորա հետեւանքը ի՞նչ
է լինում. այն որ մեծ կենտրոնը
փնտրվում է, իսկ փոքրիկ աննշան
տեղը, որի վրայով անցնում է
երկաթուղին, երբէք մեծ կենտ-
րոնի չափ չէ ընդարձակվում, եր-
բէք մեծ քաղաքի տեղը չէ բռն-
ւում:

Մեծ քաղաքներ, արդիւնաւոր
տեղեր, կազմվում են տարիներով
և դարերով և զարգանում են
պատմական և աշխարհագրական
հանգամանքների շնորհով: Կրպակ

արուեստական կերպով չեն կազմ-
վում, ու զարգանում, ուրեմն գր-
ծուար է նրանց անտես անել և
արուեստական կերպով աշխատել
որ անաշուղ դիրք ունեցող աննշան
տեղերը հրաշքի պէս, երկաթու-
ղու շնորհով մեծանային, ընդար-
ձակվէին և մրցել սկսէին հին
կենտրոնների հետ, կամ մինչև
անգամ ժամանակով նրանց մեռ-
ցնէին ու նրանց տեղը բռնէին...

Արուեստական կերպով մեծ
կենտրոններ ստեղծել կարելի էր
միայն Լմերիկայի պէս երկրում,
ուր երկաթուղիների առաջին գր-
ծերի անցկացնելու ժամանակ ա-
հագրի տարածութեամբ անընակ
երկիրներ կային, ուր ոչ ժամա-
նակակից տնտեսական կեանք, ոչ
էլ պատմական կեանքի հետքեր
կային...

Բայց նոյնը չէ կարելի անել
իր անցեալը իր պատմական և
ժամանակակից տնտեսական կեանք
ունեցող երկրում: Ռուսաստանը
կամ Մարկովկայի Լմերիկայի
անընակ երկիրներ չեն: Պատմա-
կան հանգամանքների շնորհով Լ-
մերիկայի կենտրոն դարձած Քու-

զրիւ, Վէն անցքերը, Վիսլան Սպիտիկի նամակ-
ները և Վերվա աշխարհ երկրի բոմանը, որտեղ
մեծ տաղանդով բաց է անում մեր առաջ այն
անդունդը, որ բաժանում է Լեհաստանի արևմտ-
կրպակի նրա գլխավորաբանը, չը խնայելով այս-
տեղ լեհական պատմականութիւնը: Լեհական հա-
րուստ մարտաների (պոմոսկան կարեւորագոր-
ծեր) հետ նա հաշտ չէր, հենց այս պատճառով
1876 թ. Կրպակը եկած ժամանակ տեղական ֆեո-
դալները և կղերականները, իրանց այնպէս ձեռ-
քով, իբր թէ ամենին չեն նկատում կրպակվիկին:
Սրա հակառակ լիովին (Գալիցիայի մայրաքաղաք
Լեմբերգ) ազատամիտները ընդունեցին նրան ա-
մենահանգիստաւոր կերպով: Այն և նոյն ժամանակ
տեղական փոխաբան կոմս Գոլուբովսկին, որին
կրպակվիկին դիմեց խնդրելու կաֆեդրա կրպակվի
համարաբանում, նա ասաց, թէ քանի եւս այստեղ
կառավարիչ եւ, ուսմանական հոգով ներհնչ-
ված Վերվա աշխարհ գրքի հեղինակը երբէք պը-
րօքէսորութեան տեղ չի ստանայ: Երբեք լեմբեր-
համարաբանում: Բայց չը նայելով նրա օւսմանակ-
տական ուղղութեան, որ այնպէս անհաճելի էր
լեհական ֆեոդալներին, գրեց, այսօր քաղաքնու-
թեան սուրբ գաղափարի համար այդ օրը մե-
ռանում են, և կրպակվիկ, թէ և ճշգրտ կոմսերկա-
տիկների չըջանների ազդեցութիւնից, ամենահա-
ղիստաւոր կերպով ընդունում է յօրեւորին:

Ահապարկ խօսելով կրպակվիկ գործունէու-
թեան մասին, պէտք է ասած որ ամբողջ կէս դար
իր բոլոր գրութեանի մէջ, նա չէր դադարում հրա-
ւիրել լեհական ազգը, անգամ բարձր դասից, մին-
չև ստորին դասը գէպի բնաստարութիւնը, յիսակ
քաղաքական գործունէայ կեանք, չէր դադարում
պնդելու, որ առանց յարգելու ուրիշի մէջ մարդ-
կային արժանաւորութիւնը, չէ կարող լինել մարդ
համարվել, չը նայելով նրա ցեղի ազնուականու-
թեան, կրթութեան արտաքին փայլին և հասարա-
կութեան մէջ բռնած լուրձը դրկելու:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԼԵՀԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԸ

Անցեալ տիպաներ ամսին արտասահմանում
կատարվեցաւ ազգային գրական մեծ հանդէս, որ
գրաւեց ընդհանուր ուղարկութիւնը, այդ հանդէսը
երեւել լեհ մասնագիր կրպակվիկին յիսամեայ
գրական գործունէութեան յօրեւանն էր, որ քանի
մի օր տեւեց, սկսած սեպտեմբերի 20-ից:

Հանդիսի համար ընտրված էր կրպակվիկ քաղաքը,
որ երբեմն Լեհաստանի թագաւորութեան մայրա-
քաղաքն էր: «Неделья» խմբագրութիւնը իր
ընթերցողներին ծանօթացնելու համար այդ հետա-
քրքիր հանդիսի հետ, առաջ է բերում այն քանի
մի կտոր տեղեկութիւնները, որ լրագիրները և հե-
ռագիրները հաղորդեցին:

Նախ քան հանդիսի նկարագրելը, քանի մի տե-
ղեկութիւններ յօրեւորին կենսագրութիւնից, չէր
լինելու աւելորդ հաղորդել ընթերցողներին: Երա-
տու կրպակվիկին ծնվում 1812 թ. Վարչապա քա-
ղաքում, իսկ կրթութիւնը ստացաւ Լիւպաթովում, որ-
տեղ յաճախում էր Վիլնոյի համալսարանը: Թէ և սկզ-
բում սկսեց պարապել գիւղում կրթաբարձրութեամբ,
բայց ծանօթանալով յետոյ գրական աշխատանքի
հետ, թողեց արտը և 1829 թվից առաւ գրելը,
որ երբէք չը թողնի նրան: Ուրեմն այս տարի Լը-
ուսացաւ ուղիղ կէս դար, ինչ պղ մարդը աշխա-
տում է գրական ապարկում:

Կրպակվիկին իր զարմանալի և մինչև անգամ
անհասկալի աշխատասիրութեան հետ, նա մե-
նակ այնքան գրեց, որքան չէին կարող գրել ուրիշ:

Ներքին մտքին նոյնպէս աւելի նոր, աւելի կենդա-
նի ձևեր իրանց հրատարակութիւնների մէջ: Լե-
հացիները կրքերի սատարի յուզման ժամանակ
1862 թ. կրպակվիկին ստիպվում է թողնել լրա-
գրական ապարկը և սկսել իր առաջիկա գործու-
նէութիւնը, պարապելով դիւստորապէս ընդ-
արեալկայով:

Կրպակվիկին լեհական ժողովապետներից առա-
ջինն եղաւ, որ սրանից մի փոքր առաջ ստորա-
գրութիւն բացեց իր լրագրում («Լեհական լրագիր»)
Ս. Պետերբուրգում հրդեհից փնտրվածների համար:
Սրանով փորձեց աւելի մօտիկ յարաբերութիւն ու-
նենալ ռուս ժողովապետութեան հետ: Այս բարե-
կամական յարաբերութիւնը նա ցանկանում էր
պահպանել այն բազմաթիւ հարցերի ընդհանուր
քննադատութեամբ, որոնց վճռելը միատեսակ
ծանրակշիւ նշանակութիւն ունէին, թէ ռուս և
թէ լեհ հատարակութեան համար: Բայց և այնպէս
1863 թ. տոտուր անցքերից յետոյ ռուս մամուլի
կողմից կրպակվիկին վրա լսվում էր մեղադրանք-
ներ, որ իբր վերջին Ռուսաստանի մասին խօսե-
լիս, իր գրքից թափախում է եղել մաղձ: և ատե-
րութեան թողնի մէջ: Բայց այդ մեղադրանքի ծան-
րութիւնը, ինչպէս նկատում է վարչապա մի թեղ-
թակից տեղական (Ս. Պետերբուրգի) լրագիրներից
միսի մէջ, կարծւում է նրանից, նայելով թէ ինչ տե-
սակէտից կը քննեն այդ այնուամենայնիւ—կար-
ծում է թղթակիցը—այդ վէճը արդէն հնացած
լինելով, կորցրել է ինչպէս տեղական, նոյնպէս
և գրական նշանակութիւն, ուրեմն և աւելորդ է
նորից գրութել հին վէճերը անցեալի տոտուր յիշ-
գործիւններով, մասնաւոր ներքալ բողոքում:

Կրպակվիկին նոյն պղ 1863 թ. թողնում է Ռու-
սաստանը և գնալով Գրեզդին մշտապէս ապրում
է այնտեղ:

Կրպակվիկին ամենապայտին բոմաներից կը յիշեց
այստեղ Պանս Վալերի, Վիլնոյում III-ի վերջին
տարին, Վրասն բաժինը, Եւրոպա առանց վերադա-

Թայիսը, կամ հարկաւոր ֆար-
րիկաներ ունեցող Տփլիս քաղաքը
անտես անելով, մեր ինժեներ-
ները անտես են անում իր ա-
կանութիւնը և ժամանակա-
կից տնտեսական պահանջը:

Մենք այդ հարցի վրա այդքան
չենք երկարի մեր խօսքը, եթէ
լսած չը լինէինք, որ մեր գիտնա-
կան ինժեներները դիտաւորու-
թիւն ունեն նոյն ձևով վարվել և
կառուցվելու Ռազու-ժիֆիսեան
երկաթուղու նշանաւոր կէտերի
հետ: Ամենանշանաւոր տեղերը,
մեր ինժեներների պրոէկտով, ինչ-
պէս օրինակ հարուստ Ղուխին,
երկաթուղուց դուրս կը մնան,
իսկ գիծը կանցնի աղքատ, ան-
նշան և վատաւորող տեղերով, ու-
րոնք, ի հարկէ երբէք չեն դառ-
նայ մեծ կենտրոններ:

Այսպիսով երկաթուղին, որի
պաշտօնը պէտք է լինի բարձրաց-
նել տնտեսական կեանքը իր ամ-
բողջ տարածութեան վրա, կապե-
լով նշանաւոր տնտեսական և ար-
դիւնաշահ կէտերի երկար շարքը,
— մեղանում մեծ մասամբ միայն
երկու ծայրական կէտերն է կա-
պում, ոչինչ կեանք չը տալով իր
ամբողջ տարածութեան վրա գտն-
ված տեղերին և արհամարհելով
արդէն անուն ստացած և երկրի
մէջ դեր խաղացող նշանաւոր
տնտեսական կենտրոնները:

Յանկալի է որ գոնէ Ռազու-
ժիֆիսեան երկաթուղին կառու-
ցանելու ժամանակ մեր ինժեներ-

ները, քանի որ դեռ ևս ուշ չէ,
մտածեն մեր ասած խօսքերի վրա
և չը հետեւին մեր միւս գծերի
չնոյնների օրինակին:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԽՈՍՐ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՌԹԻՒՄ

Ձեռ յիշում որ երեւելի փիլիսոփան է ասել-
ափովորը երկու միութարութիւն ունի յոյս
և երկուսն արդու թիւն, իսկ յոյսը նը-
րանից, մեզցու նրա երկտասարութիւնը,
յաւիտեական քունը կը մնայ նրան բաժին» —
այո, երկտասարութիւնն է նրա միութարու-
թիւնը, նա է այն կենդանի ուժը, որ ժողո-
վելին մղում, տանում է դէպի նոր գաղա-
փարների աշխարհը, նա է, որ ողորկած
բարձր ձգտումներով անփախ պատում, անց-
նում է մեռնող հնութեան և նստապաշար-
մունքների ծովը, երբէք չը հասնելով բարի
նաւահանգիստին: Ահա ինչու համար մի մասը
ամպ պատեց միտքս ու հոգիս, երբ կարգացի
«Հայ երկտասարութիւն» յօդուածի մէջ Ռու-
սաստանի հայ ուսանողութեան պատկերը, ու-
րի մէջ Մեկըզարէի զեղարուեստական վեր-
ջինը թանձր գոյններով նկարագրում է ուսա-
նողութեան դատարկ և կեղտոտ կեանքը,
հազիւ է աչքի ընկնում այնտեղ նուազ լոյսի ձու-
ռազայթը, բայց նա այնքան աղօտ է, որ
սառն խաւարը բոլորովին պատում է մեր հո-
գեկան աչքը: Եւ միթէ Ռուսաստանի հայ
ուսանողութիւնը չունի ոչ մի լուսաւոր կողմ,
միթէ Մեկըզարէի նկարագրած պատկերը
ներկայ հայ ուսանողութեան ձիւտ հայելին
է, այո և ոչ, նա պատկեր է հին ուսանողու-
թեան, որի ունայնութեան և մեռելութեան
վկայ ենք եղել շատ անգամ հասարակական
կեանքի մէջ. նրա փառս հիմունքների վրա
կանգնած է և նոր հայ ուսանողութիւնը,

բայց ոչ ամբողջը. մի քանի տող են ևս կա-
րող էի աւելացնել այն տխուր նկարագրու-
թեան, եթէ զգուշանայի և զայրոյթով լցուած
մաքիս հնազանդիւր տկար գրիչս: Հասարա-
կութիւնը, ընտանիքը և գրականութիւնն են
մեղաւոր որ հայ ուսանողութիւնը մտաւորա-
պէս և բարոյապէս փակվել է իր կեղեի մէջ.
Հասարակութեան մէջ թաքաւորում է ան-
հասկանութեան գաղափարը իր ամենայի-
մար նշանակութեամբ. եւ որ էլ, մենք փայնա-
ւահա այն փիլիսոփայութիւնը, որ մարդու
միտքն ու հոգին մեռցնում է, որ սպանում է
մարդու մէջ սէրը դէպի մերձաւորը, համակ-
րական զգացմունքը դէպի օտարը, նա է որ
քարացնելով մեր սիրտը, դարձնում է նրան
անզգաւ դէպի օտարի ցաւը և ուրախու-
թիւնը. «մարդու բարեկամը իրա ջիւնն է»
շատ շատ լավում է հայի բերանից, այս-
տեղ է ամփոփված անհոգի նիւթապաշտու-
թեան և եսականութեան սերմը, որը շարու-
նակում է անել և ուսանողութեան մէջ: Ա-
սիական բռնաւորութեան գաղափարը, որը
թաքաւորում է հայ ընտանեկան շրջանում,
գաղանական հայեացքը, որը արմատացած է
մեզանում դէպի կինը, կապել են ուսանողին,
նա շարունակում է նայել կնոջ վրա, իբրեւ
իր անյաղ կրքերի աւարկայի վրա, մտաւո-
րապէս և բարոյապէս զարգանալու համար
շատ բան էլ հարկաւոր է մոռանալ, բայց
հին գաղափարները այնքան խոր արմատ են
գցել մեր հասարակութեան մէջ, և նոր սե-
րունդը այնքան տկար է, որ չէ կարողանում
արմատախիլ անել նրանց: Դրականութիւնը
ազգասիրութիւնը, ազգային ինքնօրոյնու-
թիւնը հասցրել է մոյր թեան. նրա ազդե-
ցութեան տակ առաջ են գալիս միայն նեղ
ազգասէրներ, որոնց ազգասիրութիւնը արտա-
յայտվում է ատելութեամբ դէպի օտարը, ա-
ռանց մի որ և իցէ օգտակար գործունէու-
թեան հասարակական ասպարիզում: Սակայն
քանի որ համայնարանական ուսանողութիւնը
փակված է իր նեղ շրջանում, համայնօրիտա-
կան բարձր ուսումնարանների մայ ուսանող-
ները ունեն մտախի յարաբերութիւններ ընդ-
հանուր ուսանողական շրջաններում, նրանք
երբէք սահմանափակված չեն մի շրջանով,
նրանք ապրում են այն կեանքով, որը յատուկ

է ուսանողութեան լաւ մասին, նրանք ևս ո-
գեւորվում են իրենցական գաղափարներով, ու-
րոնք ուսանողութեան պարզեն են, այս
ուսանողների մէջ է երեւում ազգային կեանքի
թարմ ուժերը, սրանց ազդեցութեան տակ
համայնարանական ուսանողութիւնը քիչ քիչ
դուրս է գալիս իր նեղ սահմանափակ շրջա-
նից, թէպէտ նրանց վրա շատերը նայում են
իբրեւ վտանգաւոր մարդկանց վրա, չիմանալով
թէ որպիսի մտաւորական և բարոյական ուժ
կայ նրանց մէջ. չիմանալով թէ որքան խոր
են հասկանում նրանք իրանք հասարակական
պարտաւորութիւնները ապագայում: Ահա ինչ
ուրախ երեւոյթ է փարատում այն խաւար
ամպը, որով պատում է սիրտը Մեկըզարէի ու-
սանողութեան պատկերը. սրանով պէտք է ու-
րախանայ և հայ հասարակութիւնը, այստե-
ղից են դուրս գալու նրան նոր կեանս-
քի հրաւիրող ուժերը:

Մօսկվա

N. N.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՆԻՐ

Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 5-ին հայ դերասա-
նական մշտական խումբը թիֆլիսի Ամարային
թատրոնում ներկայացրեց «Կողոպտված փոստ»
դրաման:

«Արարատեան» ընկերութեանը նուիրաւորութիւն
տուող ուսանողների հայերից շատերը հրապա-
րակապէս խոստացել են իւրաքանչիւր տարի մի
որ և է գուժար նուիրել: Յոյս ունենք, որ այդ
պատուելի պարօնները յոյնվարից կը սկսեն հաւ-
ցնել մեզ իրանց տուրքերը:

ՂՈՒԼԱՅԻՑ մեզ հաղորդում են, որ այնտեղի
Աստուածածնի եկեղեցում ժամատացութիւն չէ
լինում տիրացու չը լինելու պատճառով:
Քահանան առաւօտները և երեկոները զանգա-
ները հնչեցնում է և դրանով բաւականանում:

Պ. Սարգիս Նազարեանը ինդրում է մեզ տպել
հետեւեալը. «Մենք ամառ թիֆլիսի յօդուած

Այս յօդուածից քանի մի օր առաջ յօդուած
կրպակակու հրատարակեցան տաս հատոր գիրք
յօդուածի ընտիր գրուածները. — «Տօնախմբու-
թեան գիրք» (Юбилейная книга) հանդերձ նրա
աշխատութիւնների քննութեամբ և մի գիրք «Վիլ-
նոյի յիշատակարան» անունով. այդ բոլոր գրքերը
ծախվեցան մինչև վերջին հատորը, որ քանի մի
տասնեակ հազարներ գոյացան յօդուած յօդուածի:

Այս անցնեց տօնախմբութեան նոյն իսկ հան-
դիսին:
Կրպակակին Կրեդիտից եկաւ Կրպակով սեպ-
տեմ. 20. նրան ուղեկցում էին Կրպակով բուրգո-
միտրի օգնականը և առևտրական դատարանի նա-
խագահը: Երկաթուղու կայարանում նա ընդունվե-
ցաւ բուրգոմիտրի ղեկավար Չիլիկիւնից, որ առաջ-
նորդում էր տօնախմբութեան կօմիտեաների ներ-
կայացուցիչներին: Յօդուածը անցնելով երկու
կայք շարված ուսանողների և կամաւոր հրաչէջ
ների միջով, հասաւ փողոցում սպասող կառքը:

Հէնց որ Կրպակակին երեքցաւ երկաթուղու
կայարանից, փողոցում սպասող բազմութիւնը ու-
րախութեան կեցցէներով թնդացրեց օդը, իսկ
համբարները, ողջունելով իրանց սիրելի յօդուածին,
նրա առաջ խոնարհեցնում էին իրանց դրօշակնե-
րը և բերկրութեան ուրախալի աղաղակները չէին
դադարում մինչև Կրպակակու և իր ավիտայի
Կրեդիտի հիւրանոց հասնելը, ուր պատրաստած
էր օժիտան թանգազին հիւրերի համար: Հիւրա-
նոցի առաջ հաւաքված ահագին բազմութիւնը
ընդունեց նրան նոր կեցցէներով, որ դադարեց
միայն այն ժամանակ, երբ պատկառելի գրողը
երևալով պատուհանից իր խորին չորհալարու-
թիւնը յայտնեց ողորկված հասարակութեան: Ի
պատիւ յօդուածի երեկոյեան քաղաքը լուսաւոր-
ված էր:

Այս հարկաւոր տօնախմբութեան մասնակցելու
համար եկել էին աւելի քան 120 պատգամաւո-
րութիւններ լեհական բոլոր նահանգներից: Չէին

մուտացել նոյնպէս այս տօնին մասնակցելու այն
լեհ գաղթականները, որոնք ցրված են ամբողջ
Ռուսաստանում և արտասահմանում: Պատգամա-
ւորութիւններ եկել էին Պետերբուրգից, Օդեսա-
յից, Միլիթից, Փարիզից, Իտալիայից, Շվեդիայից
և մինչև անգամ Ամերիկայից (Չիլիպո քաղաքից)
ու Աւստրալիայից: Սրանք բոլորը ընդունվեցան
մեծ ողևորութեամբ: Ռուսաստանի ներկայացու-
ցիչների շարքում նշանակված էին, Վարշավից պ.
Բէլց, Ռիգից պ. Յիւրգ, Պետերբուրգից
իրաւաբան Սլաւոմիր և Փարիզից պ. Տուրգենեւ:
Երեկոյ էր միայն Սպասովի:

Իսկ Գալիցիայի ընտելիները այն ժամանակ
միայն յայտնեցին իրանց ցանկութիւնը այս տօնը
պատուելու իրանց ներկայութեամբ, երբ իմացան
որ Վիլնայի կառավարչական շրջաններում համա-
կրութեամբ են վերաբերվել դէպի այն տօնը, որ
պարգաւատ էր նրանց պաշտօնական լրագրում հրա-
տարակված լուրից, թէ Ֆրանց — Յովսէփ կայսրը
Կրպակակին պատուել է Կօմիտեային շքանշա-
նով:

Աւելի շատ մասնակցողներ եկել էին Ռուսական
Լեհաստանից:

Միւս առաւօտ Կրպակակին յօդուածը սկսվե-
ցաւ այն շնորհաւորութիւններով, որ պատկեցին
նրան քաղաքային վարչութիւնը և զանազան ընկե-
րութիւնները: Ներկայացուցիչները ու պատգամա-
ւորութիւնները:

Հասարակութիւնը առանձին ուրախութեամբ
ընդունեց այն պատգամաւորութիւնը, որին մաս-
նակցում էր նկարիչ Սիմֆուրայի, վերջինս պա-
կեց յօդուածի գլուխը արծաթեայ պսակով:

Նոյնպէս ջերմ համակրութեամբ ընդունվեցաւ
չէին դիմեցաւ Գալիցի, որ խօսեց լեհերէն լեզ-
ւով ճառ, ղօկտօր Չեչիսկովսկին — չէիսերէն,

*) Երեկոյ լեհ բանաստեղծ, որ Կրպակակին
նշանակութիւն ստացաւ:

և Ֆալկերման Մուսկաւան բարբառով: Առա-
ջին երկու տօնախմբաները իրանց ճառերում ցրեց
էին տալիս Լեհաստանի ցեղական ազգակցութիւնը
իրանց ազգի հետ, իսկ վերջինը բացատրեց Մո-
ւսկաւայի այն միջնորդական դերը, որ նա պէտք
է ունենայ Լեհաստանի և Լեհաստանի մէջ (չէ-
լանի և լեհերի մասին): Պարգայն ուսանողների
գրական ընկերութիւնը մի նախագահ Վիլիսկի
ձեռքով ներկայացրեց մի աղբւս չէիսական բոլոր
երկտասարութեան կողմից: Պատգամաւորներից
մի քանիսը մատուցանում էին աղբւսներ, իսկ
միւսները — զանազան ընծաներ արուեստագիտական
և թանգազին իրեղէններից բաղկացած. բացի այս
մատուցանում էին նոյնպէս շատ ոսկեայ, ար-
ծաթեայ, քարեւորների թանգազին իրեղէններ: Այս
ընծաների մէջ աւելի աչքի էր ընկնում յօդուածի
բրօնզեայ իրանը և այլն...

Երբ երկուսուսու Գօմիտեային կատարեց
հանդիսաւոր մաղթանք: Շնորհաւորական հեռա-
գիրներ ստացվեցան մօտ հազար հատ, թէ լեհ և
թէ զանազան օտար հիմնարկութիւնների կողմից,
միայն Փարիզի և Լօնդոնի գրական ընկերութիւ-
նից ստացած հեռագիրները յայտնեցին նրա պա-
տուաւոր անդամ ընտրվել այդ ընկերութիւննե-
րում:

Սկսեցին 22-ի տօնախմբութեան մասնակ-
ցողների այցելեցին Վիլնայի երեկոյ աղանջները,
որի ներքո լուսաւորված էր բնիկական կրակով,
լապտերներով, երկարական լոյսով և էմբլեմական
տրանսպարաններով:

Մի քանի լրագիրներ հաղորդում են որ այս
գրական յօդուածը ստացաւ կատարեալ պօլիտի-
կական դեմօնտրացիայի կերպարանք, երբ այցե-
լուծները անաղանջ բազմութիւնը մտաւ ամենամեծ
աղային այրելից մինչ մէջ. հասարակութեան մի-
ջից մէկը սկսեց. «Boze cos polskie» — երբ, որին
իսկոյն ձայնակցեցին բոլոր ներկայ եղողները այս
ձայների արձագանքը տարածվեցաւ միւս այրե-

րում: Այս երգի իւրաքանչիւր վերջին տունը
կրկնվում է հետեւեալ տողով... «Հայրենեաց ազա-
տութիւն պարզելի մեզ, Տէր»... իսկ երաժշտու-
թիւնը անցէ «Բեռ Լեհաստանը չէ մեռած» եր-
գը: Ուրախութեան աղաղակներով հասարակու-
թիւնը դիմեց դէպի ստորերկրեայ երկաթուղու
կայարանը, որ կրում է «Գուրուսովսկեան» անունը,
որտեղ պատրաստված էր վայելուչ սեղան: Այս-
տեղ ասվեցան քանի մի եռանդուն ճառեր և դա-
տարկվեցան կենցաղներ, ի միջի այլոց և Աւստրիայի
կայսրի օտարը: Յետոյ որոտաց kochajmy sie!,
իսկ օրիստորը անցէ Ուէյսկու «Z dymem
poxoty» — ձիւով հրդէս — հիմք, որ կրկնե-
ցին զլսարկները վերցրած: Այս միջոցին մի
փոքր ներքե պալծաւ լուսաւորված աղային ա-
րում պատրաստվում էր պարահանդէս, ուր իջ-
նում էին խումբ խումբ մազուրկայի համար (Լե-
հական ազգային պար): Տօնախմբութեան զլսաւոր
օրը, սեպտեմբերի 23, ի պատիւ Կրպակակու պատ-
րաստած էր հազկերթի 1500 հոգու համար: Հա-
չեկա չէիսերի ներկայացուցիչները եղբայրական
սիրով միանում էին պրուսացի լեհերի հետ: Կոմս
Վօլգիցկին, Գալիցիայի սէյմի մարշալը առաջար-
կեց առաջին տօնը ի պատիւ: Աւստրիայի կայսր
Ֆրանց Յովսէփի, որ դարձեալ ցրեց տուեց իր
մտերմութիւնը լեհական և գալիցիայի գրակա-
նութեան, շնորհելով Կրպակակին Կօմիտեայի
շքանշանը և նոյնպէս նրանով, որ Կրպակով ակադե-
միայի նախագահ Մայերը նշանակվեցաւ վերին
պալատի անդամ (палата расподѣ) իսկ իշխան
Չարդորիսկին Ռէխտսադի փոխ-նախագահ:

Մայերը իր ճառի մէջ գովեց յօդուածի արժա-
նաւորութիւններն և նրա ծաւալութիւնները, որին
Կրպակակին կարճ խօսքով իր չորհալարու-
թիւնը յայտնելով, հետեւեալ օտօտ առաջարկեց.
«Եւ ինձ, թէ և հիւրին թող թող տրվի ասել մի
խօսք, որ բոլորում է սրտիս խորքից ցանկութիւն,
որով մաղթում եմ ասել բարոյութիւն մեր հին

1880

ГОД ТРЕТИЙ

1880

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА

„СВѢТЪ И ТѢНЬ“

еженедѣльный художественный
ЖУРНАЛЪ СЪ КАРРИКАТУРАМИ.

„МИРСКОЙ ТОЛКЪ“

еженедѣльный политический
и ЛИТЕРАТУРНЫЙ ЖУРНАЛЪГодовая цѣна на оба изданія съ доставкой и пересылкою—12 руб.
полугодовая—7 руб.

Въ будущемъ, 1880 году, журналы „СВѢТЪ И ТѢНЬ“ и „МИРСКОЙ ТОЛКЪ“ будутъ выходить, также какъ и въ настоящемъ, еженедѣльно, въ форматѣ большихъ заграничныхъ иллюстрацій, по той-же программѣ, но въ увеличенномъ объемѣ и съ многими улучшениями, въ какъ рисункахъ, такъ и въ текстѣ,—первый исключительно преслѣдуя вопросы чисто-художественные, второй—политическіе, общественные, научные и литературные. Такимъ образомъ, оба эти изданія, составляя какъ бы одно цѣлое и обнимая, въ совокупности, всѣ отрасли общественной жизни, политики, литературы, наукъ и искусства, въ состояніи замѣнить собой, для лицъ не имѣющихъ средствъ подписываться на нѣсколько отдѣльныхъ изданій, одновременно и еженедѣльную политическую газету, и журналъ специально-художественный, съ тремя дорогими преміями и массой отдѣльныхъ приложений, и журналъ каррикатурный и юмористическій, и, наконецъ, толстый еженедѣльный журналъ переводныхъ повѣстей и романовъ.

Согласно съ этой программой въ годовое изданіе журнала „СВѢТЪ И ТѢНЬ“ войдетъ: 1) Сто страницъ бол. формата каррикатуры, иллюминированныхъ красками.—2) Отъ четырехъ до пяти сотъ каррикатуръ мелкихъ.—3) Пятьдесятъ, отпечатанныхъ въ нѣсколько томовъ, отдѣльныхъ картинъ.—4) Больно снабженный изданіемъ обложкой, альбомъ, заключающій въ себѣ шесть оригинальныхъ, исполненныхъ, по заказу редакціи, эскизовъ академика К. А. Трутневскаго.—5) Такой-же альбомъ, составленный изъ оригинальныхъ работъ др. извѣстныхъ русскихъ художниковъ; и 6) безплатная годовая премія—большая, исполненная, заграничней олеографіи.

Въ журналѣ „Свѣтъ и Тѣнь“ примутъ участіе извѣстные русскіе художники: Гг. С. И. Грибковъ, В. Н. Маковский, Н. В. Невревъ, В. Г. Перовъ, В. Д. Ползновъ, Е. И. Рѣпинъ, К. А. Трутневскій, Ф. И. Яновскій и др.; декораторъ Импер. Театроль К. О. Вальцъ, и художники-каррикатуристы—Н. А. Богдановъ, И. М. Васильевъ, С. В. Любимиковъ, М. М. Самойловъ, Федоровъ, и многие другіе.

Примѣчаніе 1-ое. Цѣна каждаго альбома въ отдѣльной продажѣ будетъ назначена не менѣе 3 р., а годовой преміи, также какъ и въ настоящемъ году—5 р.

Примѣчаніе 2-ое. Всѣ гг. вновь подписавшіеся при требованіи премій 1878 и 79 гг.—олеографіи „На медвѣжьей охотѣ“—и „Штурмъ на морѣ“—благоволятъ прилагать къ подписной суммѣ два р., вмѣсто трехъ—за первую, и четыре, вмѣсто пяти—за вторую.

Журналъ „МИРСКОЙ ТОЛКЪ“ (изданіе безцензурное), по примѣру нынѣшняго года, имѣть предложитъ читателямъ: 1) передовые статьи; 2) правительственные распоряженія; 3) вѣсти изъ за границы; 4) жизнь нашихъ провинцій; 5) слухи и сообщенія; 6) фельетоны—общественной жизни, московскія, театральныя и музыкальныя; 7) обзоръ нашей печати; 8) романы, повѣсти и пьесы; 9) стихотворенія; 10) смѣсь, и 11) юмористическій листокъ.

Кромѣ того, журналъ „МИРСКОЙ ТОЛКЪ“ съ января 1880 г. будетъ выдавать всѣмъ подписчикамъ БЕЗПЛАТНО, какъ приложение, 12 КНИГЪ, (по книгѣ въ мѣсяцъ; отъ 250 до 300 страницъ въ каждой) изъбранныхъ романовъ, повѣстей и рассказовъ. За это изданіе гг. подписчики высылаютъ только 1 рубль на укупорку и почтовые расходы. Въ отдѣльной продажѣ цѣна каждаго книги 1 рубль.

Въ текстѣ самаго журнала „Мирской Толкъ“ будутъ напечатаны, между прочими: новая комедія В. Валуцкаго, „Родственники“, увѣчанная премією Краковской академіи; историческая трагедія „Джентль Шоръ“ Н. Вайрона; нѣсколько отрывковъ изъ пьесы „Король забавляется“ (Le roi s'amuse) Виктора Гюго, въ стихотворномъ переводѣ Н. Л. Пушкирева; историческій романъ Гр. С.-ова—„Старой вѣры хранители“ и т. д. Помѣщены будутъ, конечно, по мѣрѣ выхода ихъ, и новыя произведенія знаменитыхъ романистовъ Запада. Золя, Гонкура, Шпиллгегена, Ауэрбаха, Ришпена, Генри Удъ и друг.

Подписная цѣна на оба изданія

На годъ съ доставкой и пересылкой 12 р.
полгода 7 р.

Примѣчаніе. Разсрочка платежей подписной суммы допускается: или за поручительствомъ гг. казначеевъ или по третью, съ обязательнымъ взносомъ первой—при подпискѣ, второй—не позднѣе 15 марта и послѣдней—15 іюня. Полугодные подписчики правомъ на получение годовой преміи не пользуются.

Подписка принимается: въ Москвѣ въ Главной конторѣ журналовъ „Мирской Толкъ“ и „Свѣтъ и Тѣнь“ (Петровка, д. Товарищества Петровскихъ линий, № 15), куда благоволятъ адресовать свои требованія и гг. иногородные.

Съ 10 ОКТЯБРЯ НАСТОЯЩАГО года, для большаго удобства гг. подписчиковъ, при Главной Конторѣ журналовъ „Мирской Толкъ“ и „Свѣтъ и Тѣнь“ открытъ КНИЖНЫЙ и КАРТИННЫЙ МАГАЗИНЪ, съ приемомъ объявленій и подписки и на всѣ другія русскія періодическія изданія, а при редакціи имѣется собственная ТИПОГРАФІЯ и ХРОМОЛИТОГРАФІЯ. Всѣ заказы и требованія гг. иногородныхъ, какъ книжнымъ магазиномъ, такъ и типографіей, исполняются немедленно и аккуратно. Гг. подписчики на „Мирской Толкъ“ и „Свѣтъ и Тѣнь“ при выпискѣ изъ магазина книгъ и картинъ, или заказовъ типографскихъ и литографскихъ работъ, за пересылку ничего не платятъ, а при помѣщеніи въ текстѣ названныхъ журналовъ какихъ либо публикацій пользуются уступкой 20%.

Редакторъ-Издатель Н. Л. Пушкиревъ

2. ԳԻՐԿՈՐԵՍՆԵՐԻ ԿՈՎՈՍՈՒ. ԳՐԱԿԱՅ. ԵՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

1) Մամուլի տակ ընկաւ և 1880 թ. յունիս 1-ին փարիս լրի կը տեսնէ՝ ԳՐԿԱՍՆԵՐԻ—ընդհանուր պատմութեան հին դարը—ա. 50:

2) Շուտով մամուլի տակ կը ընկնի 2. ԳԻՐԿՈՐԵՍՆԵՐԻ աշխատանքութեամբ և հրատարակութեամբ Մարգարեանի թիւն մարդու մարմինը, նորա կեանքը և ինչպէս

մատուցութիւնը—անունով պատկերազարդ զիրք:

3) Մամուլի տակ կը ընկնի և արդէն փառաւորութեան և շնորհիւնի—երկուց 9-դ դարու պատմութեան վերջը, որը զինն ա. մէն տեղ մի բուրի է:

Նոյն տեղը տարածուի և Բոտովի (պ. 8-րդ դար) օրացոյցը, երկու պատկերներով զարդարուած. զինն է 15 Կ: 2—10

Объ изданіи въ 1880 году

„ДОНСКОЙ ПЧЕЛЫ“

ГАЗЕТЫ

ПОЛИТИЧЕСКО-ЛИТЕРАТУРНОЙ.

Съ 1 января 1880 г. „Донская Пчела“ будетъ издаваться по той же программѣ, какъ издавалась въ предыдущіе четыре года, два раза въ недѣлю: по четвергамъ и воскресеньямъ, по одному листу *большаго формата*, въ 5-ти столбцахъ.

„Донская Пчела“ имѣетъ своею главною цѣлью обсужденіе вопросовъ, относящихся до нуждъ и интересовъ При-азовскаго края, давая, впрочемъ, мѣсто, какъ видно изъ предыдущихъ годовъ, и тѣмъ вопросамъ, которые составляютъ въ данное время общій животрепещущій интересъ.

Въ 1880 году, какъ и прежде, почти въ каждомъ номерѣ, кромѣ тѣхъ свѣдѣній, какія обыкновенно даетъ столичная пресса, будутъ помѣщаться передовыя или руководящія статьи, относящіяся до нуждъ и интересовъ края, ежедневная хроника текущихъ явленій изъ мѣстной жизни, корреспонденція, биржевая хроника: цѣны продуктамъ на мѣстныхъ рынкахъ и проч., судебная хроника, фельетонъ и т. д.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

съ доставк. въ Ростовъ н/Д.	съ пересылкою иногороднымъ
на годъ 6 р. —	на годъ 7 р. —
„ полгода 3 „ 50	„ полгода 4 „ —
„ 3 мѣсяца 2 „ —	„ 3 мѣсяца 2 „ 50

ЗА ПЕРЕМѢНУ АДРЕСА РЕДАКЦІЯ ВЗИМАЕТЪ 25 КОП.

Подписка принимается въ конторѣ редакціи „Донской Пчелы“ въ Ростовъ на-Дону, на Большой Садовой ул., въ д. И. А. Теръ-Абрамъ (бывш. Дракиновича). Иногородные благоволятъ адресоваться: въ Редакцію „Донской Пчелы“ въ Ростовъ на-Дону.

Редакція покорнѣйше проситъ гг. иногородныхъ подписчиковъ присылать свои требованія заблаговременно, написавъ свои полныя адреса четко и разборчиво.

Редакторъ-Издатель И. А. ТЕРЪ-АБРАМАНЪ

ОБЪ ИЗДАНИИ

ЕЖЕДНЕВНОЙ

ПОЛИТИЧЕСКОЙ и ЛИТЕРАТУРНОЙ ГАЗЕТЫ

„ТИФЛИССКІЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ“

ГОДЪ ТРЕТИЙ

Редакція означенной газеты намѣрена въ 1880-мъ году расширить политическо-литературный отдѣлъ и сообщать не только извѣстія, касающіяся гор. Тифлиса, какъ дѣлала до нынѣ, но и вообще извѣстія касающіяся всего Кавказа и цѣлаго міра. Извѣстія эти будутъ сообщаться въ лаконической формѣ, съ цѣлью не отнимать много времени при чтеніи; излишніе газетные матеріалы не будутъ помѣщаться; общіе вопросы будутъ почитаться передъ частными—въ продолженіи всего года будутъ помѣщаемы политическія и курсовыя телеграммы; цѣна газеты на годъ съ доставкой въ Тифлисъ 3 р.; въ прочіе города съ пересылкой 4 руб. 20—10

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ

„КАВКАЗЪ“

на 1880 годъ, на слѣдующихъ условіяхъ:

СРОКИ.	Съ достав. въ Тифлисъ.		Съ пересылкою иногород.	
	Руб.	Коп.	Руб.	Коп.
На годъ	11	50	13	—
На полгода	6	—	7	—
На три мѣсяца	3	50	4	—
На одинъ мѣсяць	1	50	1	75

Подписка принимается въ г. Тифлисъ, въ конторѣ газеты *Кавказъ*, на Батумской улицѣ, въ домѣ подъ № 4. Иногородные адресуютъ свои требованія: въ Тифлисъ, въ редакцію газеты *Кавказъ*.

ԲԺՇԿԵՐՆԵՑ ՀՏԵՄԻՈՐ-ՍԿԻ փենթական և կաշու հիւանդութեանց ՄԵԼՈՆԵՐԻՑ ընկերութեան Գանձարկայա փողոցի վրա, ԽՕՄԲՕՆՎԻ տանը, № 9: ՀԻՇՆԵՐԵՐԻՆ ԸՆԴՈՆՈՒՄ Է առաւօտեան 8—9½ ԺՇՄԸ և երեկոյեան 4—6: 2—6

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

Մի կտոր ՀՈՂ. Ժնչև յունիս 1-ը 1880 թ.: Հողը ԳՏԵՎՈՒՄ Է Սօրթալուս Սերգիևի-սկայա փողոցի վրա № 8, 2 ԺԻՍՈՒՄԻ և Ս. կիմփի տան մէջ տեղը: Հողը ծած 250 քառ. սաժէն է, Լուսարանիւր ՍԱԺԷՆԸ 150 ք. ար. Ժէ: Գնել ՅԱՆՎԱՅՈՂՆԵՐԸ կարող են զինել Իվան Եգորիւ ՍՄԻՐՆԱԳՎԻՆ, Սարգսյա փողոց ԲԱՅՍՈՂՈՂԻ № 19 տուն: 1—3